

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion angående viss ändring av lagen om sparbanker meddelade bestämmelser rörande återbäring av sparbanks grundfond jämte ränta.

I en inom första kammaren väckt, till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad motion nr 27 hava herrar *Bengtsson* och *Johanson, Karl Emil*, hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande snarast möjligt för riksdagen av förslag till ändring av gällande sparbankslag, i syfte att ränta å grundfond skulle kunna utbetalas till bidragstecknarna, innan villkoren för återbäring av grundfonden uppfyllts.

Enligt 3 § andra stycket 4) *sparbankslagen* skall i reglemente för sparbank bland annat angivas, huruvida sparbankens grundfond eller del därav skall med eller utan ränta återbäras. I 36 § äro vissa bestämmelser meddelade om återbetalning av grundfond. Om jämlikt förbehåll i reglementet sådan fond eller del därav med den ränta, som må vara utfäst, skall återbäras, må det ej ske annat än i den mån reservfonden uppgår till belopp, som motsvarar antingen tio gånger grundfonden eller ock en tiondedel av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Ej heller må återbäring ske, så länge säkerhetsfond, där sådan bildats, ej återbetalts eller om genom återbäringen det förhållande, som skall förefinnas emellan sparbankens inlåning och fonder, skulle rubbas. Ränta å grundfond må ej beräknas efter högre räntefot än sex procent.

1935 års *sparbankssakkunniga* framhöll i sitt den 9 juni 1936 avgivna betänkande med förslag till lag angående ändring i vissa delar av *sparbankslagen*, att de i det föregående angivna reglerna vore av sådan innebörd, att de, som tillskjuta medel för bildandet av en sparbank, hade tämligen ovissa utsikter att inom överskådlig framtid återfå sina medel eller att erhålla ränta därå. De sakkunniga anförde, att alltför restriktiva bestämmelser i fråga om möjligheterna att återfå grundfondstillskott och ränta därå kunde medföra mindre lyckliga konsekvenser i olika hänseenden. Sålunda kunde härigenom försvåras bildandet av nya sparbanker i mera kapitalfattiga delar av vårt land, där det kunde erbjuda vanskligheter att med de nu i lagen stadgade villkoren för grundfondstillskottens återbetalning och förräntning ernå tillräckliga bidrag för inrättandet av

en sparbank. Det kunde vidare tänkas fall, då de nuvarande bestämmelserna på förevarande område rent av kunde föranleda risk för att redan existerande sparbanker utan hänsyn till det samhällseliga intresset av deras fortvaro bleve upplösta. De sakkunniga erinrade härvid om den frestelse att företaga dylik åtgärd, som låge däri att, i den mån sparbanks tillgångar därtill försloge, återbäring av grundfonden jämte ränta enligt 52 § sparbankslagen skulle äga rum, då sparbanken likviderades. Såsom ytterligare en olägenhet, som följde av de hittillsvarande bestämmelserna om återbäring av grundfond och som måhända hade större praktisk betydelse än de nyss antydda, borde uppmärksammas faran för att, vid en ny sparbanks bildande, grundfonden ej bestämdes till ett tillräckligt högt belopp för att möjliggöra en skälig utveckling av sparbankens rörelse och lämna insättarna den trygghet, som skulle vara önskvärd.

Med utgångspunkt från sålunda angivna olägenheter, vilka vore förknippade med gällande lagstiftning, hade de sakkunniga upptagit till övervägande frågan, huruvida möjligheter funnes att bättre än vad för närvarande vore fallet tillgodose bidragstecknarnas intressen, utan att grundfondens ändamål att säkerställa sparbankens verksamhet därigenom behövde äventyras. De sakkunniga anförde i förevarande hänseende följande:

»I detta syfte hava de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att, under det att ränta å grundfond enligt gällande bestämmelser ej kan utbetalas förrän villkoren för återbäring av grundfonden äro uppfyllda och då utgår kumulerad för de förflutna åren, ränta i stället skall utbetalas av varje års vinst, oavsett om förutsättningarna för återbäring av grundfondens kapitalbelopp äro för handen. Såsom förutsättning härför bör dock gälla, att sparbankens fonder äro tillräckliga för upprätthållande av det förhållande, som jämlikt sparbankslagen skall förefinnas emellan sparbankens inlåning och dess fonder, samt vidare att, i den mån säkerhetsfond, därest sådan bildats, eller grundfonden gått förlorad, sådan fond uppbäring till det belopp, vartill den skall uppgå. Därjämte skall, enligt vad förut framhållits, där säkerhetsfond bildats och ränta därå utfäst, ränta å sådan fond utgå med företrädesrätt framför ränta å grundfonden. Om det härefter av årsvinsten återstående beloppet icke helt skulle förslå till räntebetalning åt grundfondstecknarna, bör enligt de sakkunnigas mening den ränta, som ej kan täckas av årsvinsten, icke få, på sätt nu gäller och är avsett att fortfarande gälla i fråga om ränta å säkerhetsfonden, kumuleras utan bör sådan ränta bortfalla. Såvitt de sakkunniga kunna finna bör nu antydda anordning i stort sett bliva till fördel för bidragstecknarna, vilka icke såsom nu nödgas vänta på ränta till en mer eller mindre avlägsen framtid. Ett dylikt tillvägagångssätt kan jämväl ur den synpunkten vara att förorda, att sparbankerna icke längre behöva, på sätt vid tillämpning av hittills gällande bestämmelser rätteligen borde ske, år efter år räkna med den kumulerade räntan till grundfondstecknarna.

Mot den nu föreslagna anordningen skulle måhända kunna erinras, att densamma kan bliva alltför förmånlig för bidragstecknarna och omvandla tecknandet av grundfond för en sparbank till en icke avsedd form av vinstbringande medelplacering. En sådan utveckling motverkas emellertid av

att enligt förslaget fastslås en skyldighet för sparbank att återbetala grundfonden till bidragstecknarna, så snart reservfonden uppgår till belopp motsvarande en tiondedel av insättningarnas behållning enligt senaste bokslut, dock att så ej må ske så länge säkerhetsfond, där sådan bildats, ännu ej återbetalts.»

I det av de sakkunniga framlagda lagförslaget hade bestämmelser om utbetalande av grundfondsrentan införts i 35 §.

På grundval av sparbankssakkunnigas förslag framlades vid 1937 års riksdag proposition med förslag till lag om vissa ändringar i sparbankslagen. I propositionen, som endast behandlade en begränsad del av de spörsmål, som varit föremål för utredning genom de sakkunniga, upptogs icke något förslag om ändring av bestämmelserna om grundfondsrentan.

Motionärerna hava såsom stöd för sitt yrkande anfört i huvudsak följande:

De nu gällande bestämmelserna att rentan till grundfondstecknarna skall kumuleras funne motionärerna i likhet med 1935 års sparbankssakkunniga vara förenade med väsentliga olägenheter. Särskilt i sådant fall, då en sparbanks grundfond uppginge till ett mera betydande belopp, förefölle det synnerligen otillfredsställande, att grundfondstecknarna under en avsevärd tidrymd skulle avstå från avkastning å sina kapitalinsatser. Såvitt motionärerna hade sig bekant hade det även förekommit fall, då det ifrågasatts att en sparbank skulle upphöra med sin verksamhet för att därigenom bereda grundfondstecknarna möjlighet att återbekomma sina kapitalinsatser jämte ränta. Med hänsyn härtill syntes det vara ett trängande behov, att en lagändring i förevarande avseende genomfördes. Det förslag härutinnan, som framlagts av nyssnämnda sakkunniga, ansågo motionärerna vara väl ägnat att tillvarataga grundfondstecknarnas intressen. Det av motionärerna åsyftade målet syntes bäst ernås därigenom, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle om framläggande snarast möjligt för riksdagen av ett förslag till ändring av sparbankslagen i huvudsaklig överensstämmelse med vad sparbankssakkunniga föreslagit. Motionärerna förutsatte därvid, att de nya bestämmelserna komme att bli tillämpliga ej blott å nytillkommande sparbanker utan även å redan befintliga sparbanker.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av sparbanksinspektionen, varjämte styrelsen för svenska sparbanksföreningen beretts tillfälle att avgiva yttrande över densamma.

Sparbanksinspektionen har anfört följande:

I motionen nr 27 i första kammaren åsyftas sådan ändring av sparbankslagen att ränta å grundfond, som enligt gällande bestämmelser ej kan utbetalas förrän villkoren för återbäring av grundfonden äro uppfyllda och då utgår kumulerad för de förflutna åren, i stället skall utbetalas av varje års vinst, oavsett om förutsättningarna för återbäring av grundfondens kapitalbelopp äro för handen. Motionärernas yrkande ansluter sig helt till det förslag, som i förevarande hänseende framlagts i 1935 års sparbankssakkunnigas den 9 juni 1936 avgivna betänkande med förslag till lag an-

gående ändring i vissa delar av sparbankslagen. Utan motivering tillstyrktes sistnämnda förslag i den del varom nu är fråga av inspektionen i ett den 15 oktober 1936 efter remiss avgivet utlåtande.

Inspektionens ståndpunkt till denna fråga har icke undergått någon förändring, sedan inspektionen avgav nyssnämnda utlåtande. Inspektionen kan vitsorda vad motionärerna anfört därom att det i något fall ifrågasatts likvidation av sparbank för att därigenom bereda möjlighet för grundfunds-tecknarna att återbekomma sina insatser jämte ränta.

Även om grundade skäl sålunda föreligga för en sådan ändring av sparbankslagens bestämmelser i nu förevarande ämne, som i berörda motion ifrågasatts, och även om en sådan ändring skulle kunna genomföras utan samband med andra ändringar i samma lag, varom olika förslag blivit framställda, synes dock frågan om genomförande av en dylik ändring böra kunna anstå till dess anledning visar sig föreligga att vidtaga en allmän-nare omarbetning av sparbankslagen.

Styrelsen för svenska sparbanksföreningen har anfört följande:

Vad beträffar motionen om ändring av bestämmelserna om återbäring och förräntning av sparbanks grundfond synes det uppenbart, att de regler, som härutinnan meddelas genom 1923 års lagstiftning, äro alltför restriktiva och ägnade att medföra väsentliga olägenheter *dels* i så måtto, att svårigheter kunna uppstå att erhålla erforderliga tillskott till grundfond, varigenom bildandet av nya sparbanker försvåras och detta särskilt i de mera kapitalfattiga delar av vårt land såsom t. ex. i Norrland, där behov av ytterligare sparbanker förefinnes, *dels även* därigenom att de ovissa utsikter, som äro förknippade med nuvarande bestämmelser i fråga om möjligheten att inom överskådlig framtid återfå grundfondstillskott och ränta därå, kunna innebära frestelse för dem, som tillskjutit medel för bildandet av sparbank, att sedan reservfond bildats, söka genom sparbankens likvidation återbekomma tillskjutna medel jämte ränta.

De med de nuvarande reglerna förenade olägenheterna skulle enligt styrelsens mening kunna till väsentlig del elimineras genom en uppmjukning av gällande bestämmelser om ränta å grundfond. I sådant syfte vill styrelsen för sin del i anslutning till det förslag, som 1935 års sparbankssakkunniga framlade i ämnet, föreslå bestämmelser av innebörd att under förutsättning att sparbanks fonder äro tillräckliga för upprätthållande av det förhållande, som enligt sparbankslagen skall förefinnas mellan dessa och sparbankens inlåning, och sedan av årets vinst ränta utgått å eventuellt förefintlig säkerhetsfond, därefter skall av vinsten utgå ränta å grundfond efter en räntefot, som med högst $\frac{1}{2}$ procent överstiger sparbankens inlåningsränta under året, därvid dock i intet fall högre ränta än 6 procent om året skall beräknas.

Därest under något år ränta icke kunnat lämnas, kunde vad som brustit få utbeholdas av ett följande års vinst, dock med iakttagande därvid av att räntan, inom nämnda övre gräns, på angivet sätt beräknas efter inlåningsräntan för det år, då ränta icke kunnat utgå.

De föreslagna reglerna, som därest de upphöjas till lag, givetvis komma att omfatta allenast sparbanker, som inrättats efter den nya lagstiftningens ikraftträdande, måste emellertid kompletteras med erforderliga övergångsbestämmelser. I sådant hänseende vill styrelsen föreslå, att för de äldre sparbankernas del bör gälla, att de som gjort tillskott till grundfond medgi-

vas att, därest de vilja avstå från den rätt de äga att i fortsättningen få nuvarande regler tillämpade, erhålla möjlighet att efter skriftlig ansökan övergå till den nya lagens bestämmelser och omedelbart komma i åtnjutande av ränta, därvid enligt styrelsens mening utbetalning av kumulerad ränta för tiden före de nya bestämmelsernas ikraftträdande ej skulle få ifrågakomma.

Styrelsen, som ej förbisett att de av styrelsen föreslagna bestämmelserna kunna vålla svårigheter dels genom att bland sparbanks grundfundsdelägare kunna råda olika uppfattningar om lämpligheten av en övergång till det nya systemet eller av att förbliva vid det gamla dels även därigenom att i vissa fall utredning måhända ej kan vinnas om äganderätten till grundfundsbevis, föreställer sig emellertid att man till undvikande av dylika olägenheter kunde träffa sådan anordning, att innehavare av grundfundsandelar, som önskade utfå ränta, omedelbart erhöle denna, under det att för de övriga medel avsattes för utbetalning då vederbörande överginge till det nya systemet eller då de villkor, som gälla enligt nuvarande regler, bleve uppfyllda.

En ändring av den begränsade omfattning, som ovan föreslagits, kan enligt styrelsens mening ske utan samband med en allmän revision av sparbankslagen. De ändringar, som hittills ifrågasatts men ej genomförts, äro av sådan natur, att man enligt styrelsens mening innan man slutgiltigt tager ställning till desamma bör avvakta utvecklingen och detta särskilt med hänsyn till att de förhållanden, under vilka sparbankerna liksom andra kreditinrättningar för närvarande arbeta, väsentligen avvika från vad som förut ansetts som normala. Den av styrelsen ovan förordade ändringen torde emellertid få anses vara av behovet verkligen påkallad och styrelsen vill i detta sammanhang meddela, att enligt vad styrelsen har sig bekant fall förekommit, då det ifrågasatts att sparbank skulle bringas till likvidation för att på sådant sätt möjliggöra för grundfondstecknare att återfå sina kapitalinsatser jämte ränta. Styrelsen vill förty uttala sig för att förslag till bestämmelser av den innebörd, ovan angivits, framläggas om möjligt redan till nästa års riksdag.

Utskottet delar den uppfattning, som kommit till uttryck i motionen och i de över densamma avgivna utlåtandena, nämligen att nuvarande bestämmelser om återbetalning och förräntning av sparbanks grundfond äro i behov av ändring samt att en dylik ändring i första hand bör taga sikte på införande av regler för utbetalning av ränta å grundfond. I likhet med sparbanksinspektionen finner utskottet emellertid, att med genomförande av en ändring av sparbankslagen i motionens syfte bör kunna anstå, till dess en allmännare omarbetning av denna lag vidtages. Även om ett närmare samband mellan den i motionen upptagna frågan och övriga framställda ändringsförslag beträffande sparbankslagen icke föreligger, måste det givetvis få anses vara till fördel, att — till undvikande av ofta förekommande lagändringar — samtliga dessa förslag såvitt möjligt upptagas i ett sammanhang. Enligt utskottets mening torde icke heller några större olägenheter vara förenade med ett uppskov med den nu förevarande frågans lösning, särskilt som det icke gjorts gällande, att nuvarande bestämmelser skulle innebära omedelbar risk för några mindre gynnsamma konsekvenser för spar-

Utskottet.

banksväsendet. Härtill kommer, att grundfondstillskotten skett på nu gällande villkor i fråga om återbetalning och räntegottgörelse samt grundfundsdelägarnas insatser i allmänhet torde avse jämförelsevis små belopp. Emellertid vill utskottet i detta sammanhang uttala önskvärdheten av att ovan antydda allmänna översyn av sparbankslagen kommer till stånd, så snart detta överhuvud är möjligt och lämpligt. Med hänsyn till vad nu anförts finner utskottet sig böra avstyrka bifall till den väckta motionen och får alltså hemställa,

att förevarande motion I: 27 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 mars 1939.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Sandén, Holmström, Nilsson i Mölnadal*, Swartling*, Bodin i Visby, Lindbärg* och Albertsson;

från andra kammaren: herrar Lovén, Paulsen*, Andersson i Falkenberg, K. A. Westman, Gustavson i Västerås, Osberg, Svedman* och Andersson i Lindome*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Holmström* och *Lovén*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Av det ovanstående framgår, att sparbanksinspektionen anser grundade skäl föreligga för den ändring av sparbankslagen, som föreslås i motionen. Enligt inspektionens mening bör emellertid denna ändring anstå till dess en allmän omarbetning av sparbankslagen kommer till stånd. Styrelsen för svenska sparbanksföreningen anser däremot, att en lagändring av den begränsade omfattning, som styrelsen förordat, skulle kunna ske utan samband med en allmän revision av sparbankslagen. Ändringen vore dessutom av behovet påkallad och styrelsen ville därför uttala sig för att förslag i ämnet måtte framläggas om möjligt redan till nästa års riksdag.

Då det torde vara ovisst, huruvida omförmälda allmänna revision av sparbankslagen verkligen kommer att genomföras inom en snar framtid och då en ändring av här ifrågavarande bestämmelse kan ske oberoende av övriga ifrågasatta ändringar av sparbankslagen, torde det enligt utskottets mening vara mest ändamålsenligt, att såsom i motionen föreslås riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om framläggande snarast möjligt av förslag till ändring av sparbankslagen i anslutning till vad som föreslås i motionen.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 27, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt för riksdagen framlägga förslag till ändring av sparbankslagen i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet ovan förordat.»
